

Η αποστολή πτωμάτων και δειγμάτων για ανάλυση μπορεί να γίνει στο :

Ινστιτούτο Βιοχημείας, Τοξικολογίας & Παθολογίας Διατροφής των Ζώων του Κέντρου Κτηνιατρικών Ιδρυμάτων Αθηνών του ΥΠΑΑΤ – Νεαπόλεως 25, Αγ. Παρασκευή – ΤΚ 15341 Αττική (τηλ. 210/6010925 - fax 210/6399477).

## Νομικές διαδικασίες:

### Κατάθεση μήνυσης:

Διαδικασία υποβολής μήνυσης αν εντοπίσετε δηλητηριασμένο άγριο ζώο

1. Αν έχετε τη δυνατότητα, θα ήταν σκόπιμο να τραβήξετε φωτογραφίες του τόπου όπου έλαβε χώρα η δηλητηρίαση, του ίδιου του δηλητηριασμένου ζώου, των δολωμάτων -αν υπάρχουν- και των θέσεων όπου αυτά βρέθηκαν, καθώς και όλων των πιθανών αποδεικτικών στοιχείων (όπως πλαστικά γάντια, σακούλες κ.λπ.) και να σημειώσετε την ακριβή θέση όπου έλαβε χώρα το συμβάν (αν έχετε GPS, μπορείτε να πάρετε σχετικό στίγμα). Σε καμία περίπτωση ΔΕΝ ακουμπάτε και ΔΕΝ μυρίζετε τα πτώματα ή τα δολώματα.

2. Στη συνέχεια, ειδοποιείτε το αρμόδιο Δασαρχείο (ιδανικά το αρμόδιο Γραφείο Θήρας) της περιοχής και υποβάλετε επίσημη καταγγελία.

3. Σε περίπτωση που το Δασαρχείο, για πρακτικούς λόγους, δεν μπορεί να ανταποκριθεί, κάντε καταγγελία στο αρμόδιο Αστυνομικό Τμήμα, όπου οι Αστυνομικοί ως γενικοί προανακριτικοί υπάλληλοι είναι αρμόδιοι να διενεργήσουν τα δέοντα.

Η δηλητηρίαση της άγριας ζωής αποτελεί ποινικό αδίκημα και οι αρμόδιες υπηρεσίες είναι υποχρεωμένες να προβαίνουν στην άσκηση αυτεπάγγελτης ποινικής δίωξης ακόμα και στην περίπτωση που ο δράστης είναι άγνωστος.

4. Αν έχετε τη δυνατότητα, παραμένετε στο σημείο όπου έλαβε χώρα το συμβάν μέχρι να φτάσει κάποιος από τις Αρχές που καλέσατε και ως τότε αποκλείστε κατά το δυνατόν την περιοχή, ώστε να αποφευχθεί η δηλητηρίαση και άλλων ζώων.

Διαδικασία υποβολής μήνυσης αν δηλητηριαστεί ζώο εργασίας/συντροφιάς

1. Πριν μεταφέρετε τον σκύλο -και αν έχετε αυτή τη δυνατότητα- θα ήταν σκόπιμο να τραβήξετε φωτογραφίες

του τόπου που έλαβε χώρα η δηλητηρίαση (της στάσης του ζώου, της θέσης όπου βρέθηκε, των πιθανών αποδεικτικών στοιχείων - τεκμηρίων, της τροφής ή των υγρών που κατανάλωσε, των τυχόν αντικειμένων που βρέθηκαν στον χώρο π.χ. γάντια, συσκευασίες κ.λπ.) και να σημειώσετε την τοποθεσία όπου έλαβε χώρα το συμβάν (αν έχετε GPS, μπορείτε να πάρετε σχετικό στίγμα). Σε καμία περίπτωση ΔΕΝ ακουμπάτε και ΔΕΝ μυρίζετε τα πτώματα ή τα δολώματα.

2. Στη συνέχεια, προχωρήστε σε καταγγελία του περιστατικού στο Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής σας. Για τον λόγο αυτόν θα πρέπει να μεταφέρετε το νεκρό ζώο στο Αστυνομικό Τμήμα και ταυτόχρονα να προσκομίσετε το βιβλιάριο υγείας του, στο οποίο φαίνονται οι εμβολιασμοί, καθώς και ο αριθμός ηλεκτρονικής σήμανσής του (τσιτάκι).

3. Δώστε κατάθεση στην Αστυνομία για το περιστατικό, ώστε να προχωρήσει η διαδικασία της μήνυσης. Η δηλητηρίαση σκύλου αποτελεί ποινικό αδίκημα και η Αστυνομία είναι υποχρεωμένη να προχωρήσει στην άσκηση αυτεπάγγελτης ποινικής δίωξης, ακόμη κι αν ο δράστης είναι άγνωστος.

4. Η Αστυνομία αν υπάρχει η δυνατότητα θα μεταφέρει η ίδια το ζώο ειδάλλως θα σας δώσει παραπεμπτικό ώστε να μεταφέρετε εσείς το ζώο στο Αγροτικό κτηνιατρείο το οποίο θα αναλάβει τη διενέργεια της τοξικολογικής εξέτασης με σκοπό την επιβεβαίωση της δηλητηρίασης και την εξακρίβωση του τύπου του δηλητηρίου.

5. Εάν έχετε εντοπίσει την ύπαρξη δηλητηριασμένων δολωμάτων (φόδες), θα πρέπει να καλέσετε την Αστυνομία στο σημείο όπου αυτά βρίσκονται και οι Αστυνομικοί να προχωρήσουν στην περισυλλογή τους, καθώς και τυχόν άλλων επιπρόσθετων αποδεικτικών στοιχείων (όπως σακούλες, πλαστικά γάντια κ.λπ.).

Αν έχετε τη δυνατότητα, μπορείτε να τραβήξετε φωτογραφίες, αλλά σε καμία περίπτωση ΔΕΝ πρέπει να ακουμπάτε ή να μυρίζετε τα δολώματα!

6. Σε περίπτωση που ο σκύλος επιβιώσει, θα πρέπει να μεταφέρετε άμεσα το ζώο σε ένα κτηνιατρείο (είτε Αγροτικό είτε ιδιωτικό), ώστε να του παρασχεθούν οι πρώτες βοήθειες και να επιβεβαιωθεί η δηλητηρίασή του. Με τη Βεβαίωση που θα ζητήσετε και θα πάρετε από τον Κτηνίατρο θα είστε σε θέση να υποβάλετε μήνυση στο αρμόδιο Αστυνομικό Τμήμα.

## Η υποβολή μήνυσης δεν έχει χρηματικό κόστος!

Η δηλητηρίαση ζώων (είτε ημερών είτε άγριων) αποτελεί αυτεπάγγελα διωκόμενο έγκλημα, που σημαίνει ότι για την υποβολή μήνυσης (έστω και κατ' αγνώστου) δεν χρειάζεται η καταβολή χρηματικού παραβόλου.

Τονίζεται η ανάγκη τήρησης του ειδικού πρωτοκόλλου για την απομάκρυνση και καταστροφή (καύση ή ταφή) των πτωμάτων από την κτηνιατρική υπηρεσία σε συνεργασία με την αρμόδια υπηρεσία που ανέλαβε το περιστατικό (Αστυνομία ή Δασαρχείο). Σε περίπτωση ταφής τα ζώα πρέπει να θαφτούν στο επιστημονικά ενδεδειγμένο βάθος ώστε να μην υπάρχει πιθανότητα να ξεθαφτούν και να καταναλωθούν από άλλα ζώα, με την μέριμνα να μην δημιουργηθούν άλλα προβλήματα (πχ μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα).

## Χρήσιμα τηλέφωνα

Για το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδος  
Δασαρχείο Ιωαννίνων: 26510 88080 / Δασαρχείο Κόνιτσας: 26550 22498 / Δασαρχείο Μετσόβου: 26560 42297 / Δασαρχείο Γρεβενών: 24620 22419 / ΦΔ Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου: 26530 22245, 26530 22241, 26530 22283

Για το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών  
Δασαρχείο Φλώρινας: 23850 45757 / Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών: 23850 51211 / ΦΔ Εθνικού Πάρκου Πρεσπών: 23850 51870

Για το Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης  
Δασαρχείο Σταυρούπολης: 25420 22218 / Δασαρχείο Ξάνθης: 25410 26500 / Δασαρχείο Δράμας: 25210 57841 / Δασαρχείο Νευροκοπίου: 25230 22239 / ΦΔ Οροσειράς Ροδόπης: 25240 21030, 25240 22231, 6955963936

Περιβαλλοντικές Οργανώσεις:  
Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία: 210 8228704, 210 8227937 / Καλλιστώ: 2310252530 / WWF Δαδιάς: 25540 32210

## Πρώτες βοήθειες σε περίπτωση δηλητηρίασης σκύλου

Δηλητηρίαση από φυτοφάρμακα: συμπτώματα

- Μεγάλη ποσότητα σάλιου (σιελόρροια) και δακρύων (δακρύρροια).
- Δυσκολία στην αναπνοή (δύσπνοια).
- Εμετοί, διάρροια.
- Έλλειψη συντονισμού, σπασμοί, τρέμουλο.

Αντιμετώπιση στο πεδίο:

**Βήμα 1ο: ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΤΡΟΠΙΝΗΣ**

Η χορήγηση ατροπίνης γίνεται σε κάθε υποψία δηλητηρίασης σκύλου με φυτοφάρμακα. Η συνιστώμενη δόση είναι μισή αμπούλα για κάθε 10 kg σωματικού βάρους ενδομυϊκά (στο μπουτί). Σε περίπτωση που τα συμπτώματα δεν υποχωρήσουν εντός 10-15 λεπτών, επανάληψη της χορήγησης με τη μισή ποσότητα φαρμάκου μπορεί να πραγματοποιηθεί. Η χορήγηση ατροπίνης γίνεται ΠΑΝΤΑ με ΣΥΝΕΧΗ παρακολούθηση των σφυγμών του ζώου.

**Βήμα 2ο: ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΕΜΕΤΟΥ**

Η πρόκληση εμετού στο σκύλο ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ εάν (1) δεν είναι γνωστή η στιγμή που ο σκύλος κατανάλωσε την τοξική ουσία, (2) ο σκύλος δεν διατρεί τις αισθήσεις του και (3) υπάρχει υποψία ότι ο σκύλος κατανάλωσε φόλα με αιχμηρά αντικείμενα.

Η πρόκληση εμετού γίνεται με τη χορήγηση υποδορίως (κάτω από το δέρμα) σκευάσματος απομορφίνης (Filtalon) στη δόση της μισής αμπούλας για κάθε 10 kg σωματικού βάρους.

**Βήμα 3ο: ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ**

Η χορήγηση ενεργού άνθρακα γίνεται αποκλειστικά σε σκύλο που έχει σταματήσει να κάνει εμετό. Δίνεται φαρμακευτικός ενεργός άνθρακας σε δόση 840mg ανά 30 kg σωματικού βάρους.

Σε περίπτωση υποψίας δηλητηρίασης από τοντοκοφάρμακο (έντονη αιμορραγία από μύτη, πρωκτό, ούλα, αίμα σε εμετό και κόπρανα) χορηγούμε βιταμίνη Κ1 (Konakion). Για σκύλο 50 kg χορηγούμε 13 αμπούλες σκευάσματος υποδόρια σε διάφορα σημεία του σώματος.

**Η συνεισφορά του έργου LIFE ARCPROM**

Για την αντιμετώπιση των δηλητηριασμένων δολωμάτων στο πλαίσιο του έργου LIFE ARCPROM θα διοργανωθούν δράσεις ενημέρωσης για το ίδιο το φαινόμενο αλλά και για τα μέτρα πρόληψης ζημιών από την αρκούδα. Παράλληλα, έχει ξεκινήσει δωρεάν διανομή κυτίων πρώτων βοηθειών για την αντιμετώπιση δηλητηρίασης σκύλων στο πεδίο. Το LIFE ARCPROM στοχεύει επίσης στην Ανακήρυξη της 22ης Φεβρουαρίου (ημέρας του σοβαρού περιστατικού στα Στενά του Νέστου το 2012) ως Εθνική Ημέρα Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα ώστε να αποτελεί κάθε χρόνο την αφορμή για δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης.

Τέλος το έργο θα υποστηρίξει όλες τις προτάσεις της Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολώματα.

**ΠΗΓΕΣ: 1)** Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, *Οδηγός Πρώτων Βοηθειών για σκυλιά που έχουν υποστεί δηλητηρίαση στην ύπαιθρο, 2)* Καλλιστώ, *Δηλητηριασμένα Δολώματα. Μια τοξική απειλή*



Πως αντιμετωπίζουμε τα δηλητηριασμένα δολώματα (φόδες)

# LIFE ARCPROM



ΑΝΘΡΩΠΟΣ  
UOMO  
HUMAN

ΑΡΚΟΥΔΑ  
ORSO  
BEAR

# 1/4

www.lifearcprom.uowm.gr/



## Το φαινόμενο και οι αιτίες του

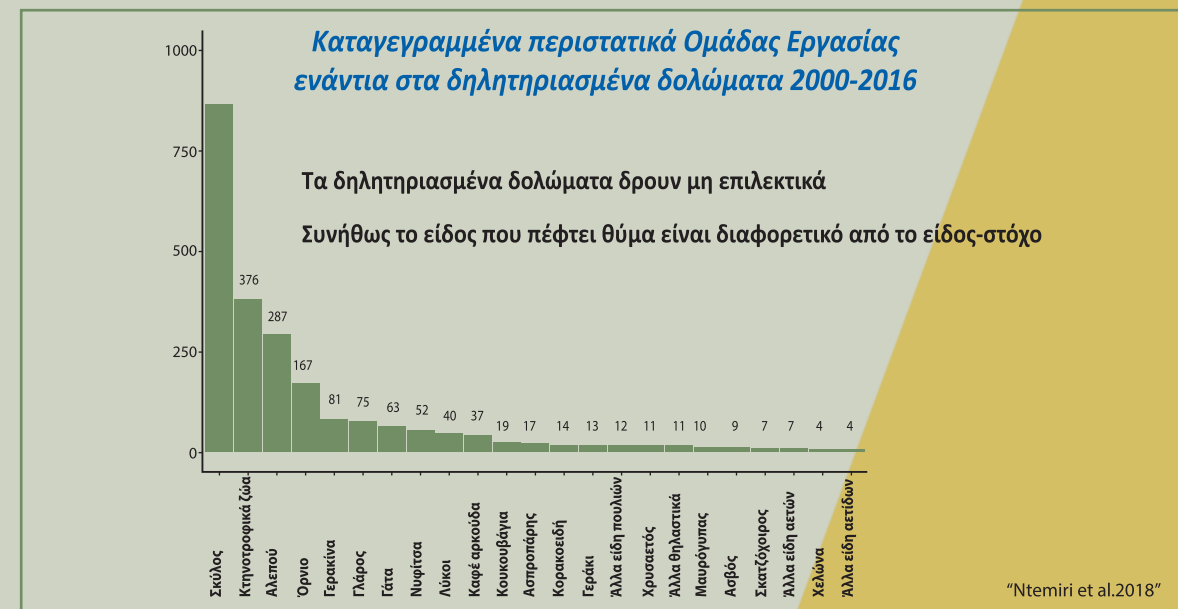
Η χρήση δηλητηριασμένου δολώματος (φόλας) στην ύπαιθρο αποτελεί ένα σύνθετο πρόβλημα στο οποίο εμπλέκονται και αλληλεπιδρούν διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με διαφορετικά κίνητρα. Ταυτόχρονα αποτελεί μία παράνομη πράξη που βλάπτει σοβαρά τόσο έμμεσα όσο και άμεσα το φυσικό περιβάλλον και τον άνθρωπο. Η καταδικαστέα αυτή πράξη έχει 2 βασικές κατηγορίες στόχευσης:

1) Τα ζώα συντροφιάς (κατοικίδια) ή/και ζώα εργασίας

## Και στις 2 περιπτώσεις υπάρχουν σοβαρές παράπλευρες απώλειες

Έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι η θανάτωση ειδών της άγριας πανίδας με δηλητήρια σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί «λύση» στο πρόβλημα των ζημιών στην αγροτική παραγωγή. Και αυτό γιατί:

- Το πιθανότερο είναι πως στη θέση του ζώου που θα θανατωθεί, θα έρθουν άλλα ζώα που πιθανόν να συνεχίσουν να προκαλούν ζημιές. Από την στιγμή που κάποιος ρίξει ένα δηλητηριασμένο δόλωμα στην ύπαιθρο



(τσοπανόσκυλα, κυνηγόσκυλα). Η θανάτωση σε αυτή την περίπτωση σχετίζεται με αντεκδικήσεις, προσωπικές διαφορές, κλπ μεταξύ των ιδιοκτητών των ζώων και των χρηστών γης σε μια δεδομένη περιοχή. Έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις αντεκδίκησης μεταξύ κυνηγών και κτηνοτρόφων εξαιτίας της σύγκρουσης για τη χρήση μιας περιοχής, είτε για εκγύμναση κυνηγόσκυλων ή άσκηση θήρας, είτε για βόσκηση, αντίστοιχα. Σε αυτές τις περιπτώσεις στόχος γίνονται τα τσοπανόσκυλα και τα κυνηγόσκυλα.

2) Είδη της άγριας πανίδας (αρκούδα, λύκος, αγριογούρουνο, ασβός, αλεπού, κουνάβι) ως πράξη αυτοδικίας μετά από κάποια ζημιά που (πιθανώς) να έχουν προκαλέσει στην αγροτική παραγωγή είτε ως τρόπος αποφυγής τέτοιων ζημιών.

είναι απρόβλεπτος ο κίνδυνος και η μαζικότητα κατάλυσης από σημαντικά είδη της άγριας πανίδας όπως σπάνια θηλαστικά, αρπακτικά πτηνά και ζώα εργασίας προκαλώντας σοβαρές και μαζικές απώλειες στους πληθυσμούς τους.

- **ΘΥΜΙΖΟΥΜΕ ΟΤΙ** σε αντίθεση με τη θανάτωση, τα μέτρα πρόληψης είναι πραγματικά αποτελεσματικά. Μέτρα όπως η χρήση ηλεκτροφόρου περιφράξης, οι απώθητες ήχου-φωτός, οι οπτικοί/συμπεριφορικοί φράκτες (fladry) και τα καλά εκπαιδευμένα τσοπανόσκυλα μπορούν να κάνουν τα ζώα που προκαλούν ζημιές να αλλάξουν την συμπεριφορά τους και σε βάθος χρόνου να μηδενιστούν ή έστω να μειωθούν σημαντικά οι ζημιές.

## Η έκταση/ένταση του φαινομένου

Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων πλήττει εμβληματικά είδη θηλαστικών της Ευρώπης, όπως την αρκούδα, το λύκο, το τσακάλι και το λύγκα αλλά και σημαντικά είδη αρπακτικών πτηνών, ιδιαίτερα των πτωματοφάγων, όπως το μαυρόγυπα, το γυπαετό (εκλιπών στην ηπειρωτική Ελλάδα), το όρνιο, τον ιδιαίτερα απειλούμενο ασπροπάρη. Πολύ σημαντικές είναι επίσης οι απώλειες σε κυνηγόσκυλα και σε τσοπανόσκυλα που ανήκουν σε παραδοσιακές αυτόχθονες φυλές, όπως ο Ελληνικός Ποιμενικός και ο Μολοσσός της Ηπείρου. Οι απώλειες αυτές έχουν ως αποτέλεσμα τα κοπάδια να μένουν χωρίς φύλαξη, κάτι που μπορεί να επιφέρει την όξυνση του προβλήματος των ζημιών από αρκούδα ή λύκο, οδηγώντας έτσι σε ένα φαύλο κύκλο χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Από το 2000 έως το 2016 βρέθηκαν 2.183 δηλητηριασμένα ζώα στην ύπαιθρο σε όλη την επικράτεια, αριθμός που αντικατοπτρίζει μέρος του πραγματικού προβλήματος καθώς υπάρχουν πολλά περιστατικά τα οποία δεν είναι δυνατόν να καταγραφούν.

## Ευρύτερες επιπτώσεις του φαινομένου

- Μη επιλεκτική πολλαπλασιαστική τοξική δράση: ένα δηλητηριασμένο δόλωμα μπορεί να σκοτώσει πολλά περισσότερα ζώα (αλλά και διαφορετικά είδη) από αυτά που στοχεύει. Πληθώρα από μικρά και μεγάλα θηλαστικά αλλά και σπάνια αρπακτικά πουλιά πέφτουν κάθε χρόνο θύματα αυτής της πρακτικής, με αποτέλεσμα να μειώνονται δραματικά οι πληθυσμοί τους δημιουργώντας σοβαρό πρόβλημα για τα «κρισίμως κινδυνεύοντα» και «κινδυνεύοντα» είδη της άγριας πανίδας. Για παράδειγμα, ένα μονάχα δηλητηριασμένο πτώμα μπορεί να σκοτώσει μια ολόκληρη αποικία από απειλούμενα πτωματοφάγα αρπακτικά πτηνά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το περιστατικό που συνέβη στα Στενά του Νέστου στις 22 Φεβρουαρίου 2012 που οδήγησε στην κατάρρευση της μεγαλύτερης μέχρι τότε εναπομείνουσας αποικίας όρνιων στην ηπειρωτική Ελλάδα και στην τοπική εξαφάνιση του χρυσαετού. Το συμβάν αυτό αποτέλεσε την αφορμή για την δημιουργία της «Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολωμάτα» που αποτελείται από την ANIMA, τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ, την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, την WWF ΕΛΛΑΣ και έναν από τους εταίρους του

έργου LIFE ARCPROM, την ΚΑΛΛΙΣΤΩ καθώς και αφορμή για την ανακήρυξη της 22ας Φεβρουαρίου ως εθνικής ημέρας ενάντια στα δηλ. δολωμάτα.

- Δευτερογενής δηλητηρίαση: η τοξική επίδραση των δολωμάτων μεταφέρεται στην τροφική αλυσίδα βιοσυσσωρευτικά, δηλαδή σε όλα τα επίπεδα του τροφικού πλέγματος όταν το δηλητηριασμένο θύμα καταναλωθεί από έναν άλλο οργανισμό, ο οποίος με τη σειρά του θα πεθάνει και θα καταναλωθεί από έναν άλλο και ούτω καθ' εξής.

• Τα δηλητηριασμένα δολωμάτα και πτώματα αποτελούν για πολύ καιρό εστίες θνησιμότητας όταν δεν απομακρύνονται έγκαιρα με υγειονομική ταφή ή καύση.

- Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα δηλητηριασμένα δολωμάτα μπορούν να αποτελέσουν κίνδυνο και για τη δημόσια υγεία. Αυτός είναι άλλωστε και ο κυριότερος λόγος για τον οποίο η χρήση τους διώκεται ποινικά μαζί φυσικά με το γεγονός ότι μπορούν να αποτελέσουν την αιτία εξαφάνισης κάποιου από τα προστατευόμενα είδη της άγριας πανίδας (αρκούδα, λύκος, αρπακτικά πτηνά). Ο κίνδυνος για τη δημόσια υγεία συνδέεται είτε με την απευθείας επαφή με τον άνθρωπο (φόδες παραφίνης που μοιάζουν με καραμέλες και κινούν τη περιέργεια των μικρών παιδιών) είτε διεισδύοντας στο έδαφος και στον υδροφόρο ορίζοντα και κατ' επέκταση στο πόσιμο νερό και στην τροφική αλυσίδα στο σημείο απόρριψης ή μέσω του τοξινωμένου νεκρού ζώου .

## Τα χαρακτηριστικά των δηλητηριασμένων δολωμάτων

### Οι πιο διαδεδομένοι τύποι δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι:

- Κομμάτια κρέατος, όπως συκώτι, λουκάνικο ή κομμάτι λίπους, εμποτισμένα με εγκεκριμένο ή συχνότερα παράνομο φυτοφάρμακο (στην πλειοψηφία εντομοκτόνα).
- Ολόκληρα πτώματα παραγωγικών ζώων επικαλυμμένο με κάποια δηλητηριώδη ουσία.
- Τυποποιημένα δηλητηριασμένα δολωμάτα με τη μορφή κάψουλας παραφίνης με κυανιούχα άλατα στο εσωτερικό τους.

Οι ακόλουθες φωτογραφίες δείχνουν διαφορετικούς τύπους δηλητηριασμένων δολωμάτων:

(Α) κομμάτι κρέατος και λίπους, (Β) κιάς εμποτισμένος



σιμένου με φυτοφάρμακο, (Δ) κάψουλες παραφίνης με κυανιούχο κάλιο

## Οριζόντια μέτρα αντιμετώπισης του προβλήματος

Για τις ζημιές στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (καλλιέργειες, κτηνοτροφία, μελισσοκομία):

- Χρήση κατάλληλων σκύλων φύλαξης κοπαδιών (τσοπανόσκυλα).
- Χρήση ηλεκτροφόρων περιφράξεων ή/και fladry.
- Ενισχύσεις/επιδοτήσεις των παραγωγών για την προμήθεια μέτρων πρόληψης (τσοπανόσκυλα, ηλεκτροφόρες περιφράξεις, fladry και άλλα).
- Κατάλληλος σταβλισμός των κτηνοτροφικών ζώων και μόνιμη επιτήρηση του κοπαδιού από βοσκό.
- Βελτίωση του συστήματος αποζημιώσεων των ζημιών από τον ΕΛΓΑ.
- Αύξηση της φυσικής λείας (άγρια σπηλόφωρα) των θηρευτών.

Για τον ανταγωνισμό μεταξύ κοινωνικών ομάδων:

- Συστηματική φύλαξη των περιοχών από ειδικούς φύλακες ώστε να αποθαρρυνθούν παράνομες ενέργειες όπως είναι η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων.
- Ξεχωριστή οριοθέτηση των περιοχών κυνηγιού και εκγύμνασης κυνηγικών σκύλων από τις περιοχές βόσκησης των κοπαδιών.
- Στείρωση των αδέσποτων σκύλων.

## Καθεστώς εμπορίας φυτοφαρμάκων:

- Αυστηρή εφαρμογή του Νόμου 4036/2012 που καθιστά υποχρεωτική την ηλεκτρονική καταγραφή της διακίνησης φυτοφαρμάκων.
- Πάταξη παράνομης διακίνησης μη εγκεκριμένων γεωργικών φαρμάκων.

## Αντιμετώπιση σε περίπτωση εντοπισμού πιθανά δηλητηριασμένου πτώματος ζώου ή δολώματος

Εάν είστε απλός πολίτης:

- Μην το ακουμπήσετε.
- Βγάλτε φωτογραφίες.
- Σημειώστε πότε και πού το βρήκατε.
- Επικοινωνήστε με την αρμόδια Δασική Υπηρεσία, τον Φορέα Διαχείρισης της περιοχής ή/και την Αστυνομική Υπηρεσία ανάλογα με το σημείο εύρεσης του πτώματος ή δηλητηρίου.
- Εάν είναι δυνατόν, παραμείνετε στο σημείο μέχρι την άφιξη αρμόδιου υπηρεσιακού οργάνου.

Εάν είστε εκπρόσωπος αρμόδιου φορέα:

- Προσεκτική παρατήρηση και φωτογράφιση του ζώου ή του δολώματος. Λήψη φωτογραφιών του περιβάλλοντος χώρου.
- Μετά από συνενόηση με την Κτηνιατρική Υπηρεσία, αν είναι αναγκαίο, περισυλλογή με τη χρήση γαντιών και μάσκας.
- Προσεκτική αναζήτηση στο χώρο για τυχόν επιπλέον δολωμάτα ή πτώματα. Καταγραφή όλων των πληροφοριών στο ειδικό πρωτόκολλο.
- Νεκροψία, νεκροτομή, δειγματοληψία από κτηνίατρο in situ ή σε οργανωμένο χώρο (πχ. Αγροτικό κτηνιατρείο).
- Αποστολή δειγμάτων για τοξικολογικές εξετάσεις σε συγκεκριμένα εργαστήρια.
- Επικοινωνία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (210 8228704, 210 8227937 - email: info@ornithologiki.gr), η οποία είναι η οργάνωση που συντονίζει την «Ομάδα Εργασίας Ενάντια στα Δηλητηριασμένα Δολωμάτα», για την καταχώρηση του περιστατικού στη Βάση Δεδομένων για τα Δηλητηριασμένα Δολωμάτα.